

Post Modernist Şiirler Sirki

– EnginSerkan · 09 Ağustos 2012

Edebiyat dergilerine ve şiir yıllıklarına göz attığınızda, başat olan anlayışın halihazırda post-modernist şiir anlayışı olduğunu görürsünüz. Uzun yıllardır ülkemizin şiir düzleminde ağırlığı olan bu poetik anlayışı, daha önce "Post-modernist Şiir(!)'deki Sefaletin Çözümlemesi/ Ekin Sanat Aralık 2005/ Berfin Bahar Ocak 2006 / YKY 2006 Şiir Yıllığı/ Kıyı Yaz 2007/ Karalama Sayı 2 2007/ Sert Sessiz Haziran 2008" adlı yazımda, ayrıntılı bir şekilde çözümlemiştim. Ne var ki, o yazının en büyük eksiği, post-modernist şiir tanımına giren örneklerin yazıya alınmaması, böylece eleştirilen şiir anlayışının örneklerle somutlanmamış olmasıydı. Bu yazıda örneklerle birlikte, post-modernist şiir anlayışının yapısı somutlanarak okura sergilenecektir.

Post-modernist şiir, şiirde anlamı ve anlak'ı hiçleyerek, şiiri sadece sözcük ve harf oyunlarına indirgeyen ve şair öznenin bilinçaltını dışavurumundan öteye geçmeyen şiir türüdür. Eklektik olarak sürrealizm, dadaizm, letrizm gibi akımların etkilerini içinde barındıran post-modernist şiir , öteki'lerle empati kurmayı ve bunu yansıtmayı önemsemeyen ve dolayısıyla da okur tarafından özdeşlik kurul(a)mayan, hayatın şair öznenin bilincinden dönüştürülerek yansıtılmadığı, ancak şairin içsel bunalımlarının şımarıkça dışavurumundan öteye geçmeyen bencil ve şımarık bir metinsel oyundur. Bu şiirlerdeki insan, sadece bir plastik malzemedir. Yaşayan, umutları, kaygıları, dertleri, sevinçleri olan insan yoktur bu şiirlerde. Sadece şair öznenin kendisi ağırlık merkezidir, sadece kendi yarasını yansıtmak kaygısındadır, sadece kendisi anlamlı ve önemlidir çünkü kendisi için. Temel çelişki ise, bunca bencilliğin içinde şiirlerini "okunmak" üzere yayımlamalarıdır. Okuru umursamayan bir şiir anlayışında yazarların, "okunmak" talebiyle, yazdıklarını matbu ya da sanal ortamda paylaşması, dergilerde ya da kitap halinde yayımlaması ise, kendileriyle çelişkiye düşmelerine neden olan gülünç bir durumdur.

Son yıllarda kimi dergilerin ağırlık merkezini oluşturduğu "görsel şiir" anlayışı da, gene insanı merkez almayan, okur tarafından özdeşlik kurulmasını önemsemeyen, şiirden anlam'ı ve anlak'ı dışlayan yapısıyla, post-modernist şiir algısına dahildir. Ne var ki, harf kombinasyonlarının ve şekillerin, sadece bilgisayar aracılığıyla üretilmesi üzerine kurulu, aslen tipografik bir oyun olan bu şiir(!) anlayışı, temelde, şair özne tarafından üretilmiş yazılı metnin okur tarafından metin üzerinden okunması paradigması üzerine kurulu şair-şiir-okur ilişkisinin dışında olduğu, şiirden çok görsel sanatların ilgi alanında değerlendirilmesi gerektiği, nesnel gerçekliğin hayattan yansıtılması ile okur tarafından empati ve özdeşlik kurulabilecek yazınsal ürünler olmaktan çok uzak oldukları, ancak geçici bir moda olmaktan öte varlıklarını sürdüremeyecekleri çok aşikar olduğundan dolayı, kanımca üzerinde çok fazla durulması gereken bir yapılanma olmamaktadır. "Evet, somut şiirler yazıyorum ben, siz de bok yiyin!" diyen Ahmet Güntan'a ise (Ahmet Güntan, İlk Kan/ YKY, Şiir, 1. Baskı/ Sayfa 87/88) "sarı kızın tezeğini avuç avuç yemesini" öneriyorum ben de. Gerçi kendisi yemese de tarih, o somut şiir(!)lerini edebiyat tarihinin çöplüğüne atarak, çok sevdiği "boku" kendisine er geç yedirecek zaten. Çünkü okurun empati ya da

özdeşlik kuramadığı/kuramayacağı, okurun alımlamasını önemseyemen, sadece şair öznenin şımarıkça, bencilce bilinçaltını dışavurmaya çalıştığı çalışmalar, daha baştan ölü doğar ve ancak şair öznenin bağlaşıkları aracılığıyla şiir camiasında geçici olarak kendine yer bulur, ama okurun bilincine ve kalbine iki dize dahi çakamayacakları için sanat tarihinin çöplüğünde yerlerini alırlar er geç.

Şiir okurunun mumla arandığı coğrafyamızda, var olan az sayıdaki şiir okurunu da şiirden soğutan post-modernist şiir anlayışının görsel şiir algısı dışında kalan yazılı metin örnekleri, hiç şüphesiz çağımızın genel politik tavrının ürünüdür. 80 sonrası 24 Ocak Kararları ile yürürlüğe giren liberal ekonomi anlayışı, giderek şiiri de kapitalizmin istediği çizgiye çekip, muhalif ve toplumsal-politik açıdan sorgulayıcı tavrından sıyrılmış bir konuma getirmiştir. 80'lerden itibaren şair öznenin içine kapandığı, şiirlerin bireysel izleklerden öte bir içeriğe taşınmadığı, muhalif tavrın sindirildiği ortamın bugün geldiği noktada şiir, okurdan kopuk ve zaten okurun algısını önemsemeyen, şairlerin kendi aralarında varlığını sürdüren bir teknik oyuna dönmüştür.

"Nedir bu post-modernist şiirler" dediğimizde ise, ilk örnek olarak Lale Müldür'ün Hayvan Dergisi'nde yayımlanmış bir şiirini örnek olarak gösterelim:

bilinmedik bir dilde psikotik bir metin

ÇI ÇI ÇIÇIÇI ÇI ÇI ÇIÇIÇI
yuvezü marnata ça
3.gezegenden biri her perfect body
la menita schizopphrenia
la la la la palavra
eller kendi boğazında sonunda

not: suzanne takes you down
to her place near the river

bilinmedik bir dilde adamo metni

vous permetter munsieur?
juste avant le maniage?

tombe la neige
tu ne viendras pas ce soir

la la la lah tumble la neige
la la la lah touta est blane

du desespair

la la la lah kar yağgıyor
la la la lah her şey umutsuzluktan
bembeyaz

kar yağınca
bu gece gelmeyeceksin
inşallah! inşallah! inşallah!

bilinmedik bir dilde türkçe metin

enerji! bu çok fazla kullanılıyor artık.
şimdi şu anda benim sana borcum yok
lublu lublu lublu delica tezza

60 mi, 70 mi o zaman?
70, yalnız ben cebimden oderim,
iyi 70 o zaman bir şiir için!

non sono dans la gardenia
no energia, no energia!
nena viju, nena viju nena viju!
durov vidit nehaçun
aptalları görmeyi istemiyorum

60 mi 70 mi o zaman?

bilinmedik bir dilde heloise metni

yeah yeah ye yeah ye
my heloise i got to please her
toray classy çowelleaaah
la grande heloisaaaa
la la la la pietessa
onun sevgisi benim ama o yok.

not: i find it hard to realize
that love was in her eyes.

it's dying now..

Lale Müldür

Çok derinlikli bir şiir bilgisi bile gerektirmeden çok rahat "şizofrenik bir sayıklama" olarak tanımlanabilecek bu metin, sürrealist şiir algısının "sayıklama ve rüyaları" da şiirin kaynağı sayması düzleminde, oto-didakt yöntemiyle yazılmış, şiirde anlam'ı ve anlak'ı hiçleyen, okurun empati ve özdeşlik kurmasını önemsemeyen, şiirin yaratım ve alımlama sürecinde olması gereken şair-şiir-okur zincirini umursamayan, şiiri sadece bilinçaltı dışavuruma indirgeyen bencilce bir tutumdur.

Bir başka post-modernist şiir örneği ise, Kitap-lık Dergisi'nde yayımlanan ve Veysel Çolak tarafından 2005 Şiir Yıllığı'na da alınmış olan, Seyhan Erözçelik'in KLAUS KÍNSKÍ'NİN ONURU adlı şiiri: KLAUS KÍNSKÍ'NİN ONURU Ben-Şöyle dediler bana, şöyle galiba, ben de baktım, anlayamadım.

Bu bir kordela mı,

bir film mi yoksa...

Anne-Evladım, o bir kordela

Ben-Kurdale mi Anne?

(Anlayamadım. Yandım. Sadece bir kibrit...

Üstüdyo yandı.)

O-Werner!

Werner-Efendim?

Ben- Peynir yedim, keçi peyniri.

Sonra Baba şöyle dedi, Werner Baba...

Sen de ye o peyniri.

Werner Baba- Yememmmmmmm.

(Yemedim.

Oyle de demedim.

Dediler, yediler...)

Ben-Klaus Baba ya,

Versen e kızını bana...

Klaus Baba-Git lan!

(Gittim. Ölmek istedim. Klaus Baba kızını vermedi.)

Ben-Anne. Neden sen istemedin?

Klaus Baba-Werneeeeer! Böyle film çekilmez! Bu koyun, bu kuş, bu kuzu ner'den çıktı?

Kasap Werner!

Ben-Klaus Baba, ben seni ner'den tanıdım ya...

Anne- Ben, söylemiştim sana.

Ha, o kız,

n'oldu evladım?

Seyhan Erözçelik

Kitap-lık, Ocak 2005

Önceki post-modernist şiir tanımlamalarım ışığında, okurun algısına ve takdirine bırakıyorum, bu garabet metnin değerlendirilmesini...

Bir başka post-modernist şiir örneği de Serkan Işın'a ait "OKUNAMAZKIYIL":

OKUNAMAZKIYIL

Buna bunca budun konuşma
İriğine varıyor biçimsiz sokakların
Temelli yiğit apartmanları
Yıkamıyor kaç zemandır
Humma Baş tacı yara
Bazı kaş kaldırmalar
Burun bükmeler oğurunca
Çık tepelerine flkırın ağıçların
Bakış karesinde irsî
Kişiler nefes nefese yoğurduğunca
Yurdum budur konuşma
Meşalle katle vacib surat
Bukleleri ile bulunur kadın
Bir dil ittire kaktıra hürriyet
Öğrülür ham tezkeresinden
Fenalığında kişniş mezağarların
Taştılığın baharında mıcmır ekin
Oynaş durur sevgilinin yüzünde
Bir güneşe güllah mevzili mıh
Sevgilinin memesine notalar kor Üfle
Serkan IŞIN

Gene, insanın merkez almaktan öte bir tavırla okurun empati ya da özdeşlik kurmasını önemsemeyen, kaynağını nesnel gerçeklik alan imgeler yerine, saçma'larla yazılmış, sadece şair öznenin bilinçaltını dışavurumundan öteye gitmeyen bencil ve şımarıkça bir yazınsal oyun var karşımızda.

Bir başka post-modernist şiir örneği de Heves Dergisi'de yayımlanmış Mehmet Öztekin imzalı "Bu Bir Teklif Mektubu Değildir":

Bu Bir Teklif Mektubu Değildir

René Magritte'çin

1. Kapsam

Evlerden upuzun sıkıldığımız
Buuu, kapsam buuuu
Yetmiş, çekiçle hüznler
Ünler çalıştığımız

2. Technical Specifcation*

* D ilimi kesiyorum: Bazen karıştırıyorum1:

Kafadan, atmış kadar ton kapasiteli, 13 metre uzunluğumda, 2.5 metre eniçliğinde, taşınmak ki aşınmamak ve upuzun yükler dayamak ağıllı yollara, akşamı ve bir adamın dibine kadar kendine kılavuz daldığı, yollara... Cafcaflı ve upuzun, geniş bir araç, asfalttan ve devletten, iliklerine kaçmak'çin, seyircilere, ve trafiğe kapalı yerlerinize, tastamam tasarlanmış bir araç, uzun bir araç; rüyalara yaklaşmak, gibi yakışmamak doğruya, yanlış ve yalnız ve şoseler'çin, kulaklarınız çinlemesin cin bir tortuya, bu araçtan bir adet dinmelisiniz.

Kafam diyorum, kafamda park yapılmaz, umuluyorum.

Özgelimi, fena yerinizden bölünmüşsünüz. Kalabalık, kemiklerinizde bozuk kafıye:
Hormonlardan ormanlara açılmak, kaçmak, bir bahçeyi parılçalamak2, salgınızı bozmak, olay değil bu tepeler tırmanmak, bi treyler'iniz bile ok biliyorum.

Çok adet Sembol marka treyler

binmelisiniz.

Üç bağlamlı, şey yani üç dingilli, er türlü titreşime karşı, yığma yaprak makaslı -siz o bahçelerden geçmiş miydiniz?- ıh ulan ıh, en enli yerlerimizdi onlar, ne zaman ne zamandı bir yağmur kaşınsak, tutar titreşen makaslara giderdik. Ama yine de siz, siz bilirsiniz. (Patpatron, ben burada, düzüstlük yapmalıyım: Kayıptır lan titreşimsiz bir treyler.)

Ek yerleri, yan anlam bolluğundan gelen ek yerleri, leh imledikçe mukavim, yol bi treyleriniz yoksa nedir ki?

3. Teslim Süresi

Oh Őu kafam bu kayıyorum, kıyak bir mevsim; göze doğru sendeleyim müsait misin? Bir ıslak bu sansınlar iyiyim, l ye desinler ben iyiyim, Őakaęımdan patinajlı evler geçiyor ve ben daha daha iyiyiŐmiŐim -sipariŐ tarihini müteakiben kırık iŐ günü içinde- sürü dolunca sisi ben bi treylere bindireceğim.

4. Teslim Yeri

Ben oraya organlı gittim, tahayyül buyurun organlı gittim, ordalar, evsiz bir balkon dŐydler boyuna; ordalara kimse gelmez bir haz gününde, bir haz günüydü, ben bittim. (Bi ses var dip dip dip, yuh ulan yuh, gönderilmez her yer geç bir bir araç, bu ödünç: bir yaz gününe ben gittim. 3)

5. Fiyatı

Ben yanlı yaptım.
Ben adam olmamak;
Bi patron olarak,
Baba beni burma kov.

6. deme Őekli

Bendimi azar azar verdimdi, uçurum toslamak benim iŐimdi:

İe baŐlıyorum yarısı peŐin, izden gelmiyorum ark ettim.
Kırık iŐ gününün sonunda, için yarılıŐının bedeli, ödenmelidir.
Fay hatlarımıza katma hayat vergisi
Dahildir.

7. Opsiyon

z ne konuŐuyor ne karıŐıyor, bu treylar ne, ne yer koŐuyor. -Yedi gün- yedi yedi beni gün,
treylar bu, taahhüt mlkmden ne taŐırıyor⁴. Titreşimsiz, bedel sis, yedi gün hiç intihar
afedersiniz, olay ekemiyorum, opsiyon dŐryorum, bi ara yer var odaya gidiyorum,
yedi yedi gün oraya giriyorum, evlere evsiz ve bu treylar sis, ben artık kendime yakıŐıyorum. 5

1 Edip Cansever: O, O bir Yakup'un aęrılmamıŐ Őekliydi.

2 Ömer ŐıŐman: O, O bazen dilini parılalardı.

3 Ali zgr zkarcı: O, O hep kalmak gibi bir Őeydi.

4 O taŐtaŐımıyordu, O, Enis Akın'dı.

5 Mehmet Öztekin: O, O bir metal yığnında mest-i fenaydı.

Mehmet Öztekin

(Heves, 5)

Görüldüğü üzere, gene sürrealizmden post-modernist şiire eklemelenmiş oto-didakt yöntemiyle şair öznenin bencilce bilinçaltını dışavurumundan öte gitmeyen, anlam'ı ve okurun alımlama sürecini hiçleyen, kendi üstüne kapanan bir kara kapı olmaktan öteye geçemeyen ve böylece sanat tarihinin çöplüğündeki yerini daha doğar doğmaz hazırlayan bir başka metin daha...

Ne acıdır ki bu post-modernist şiirlere daha pek çok örnek verilebilir, edebiyat dergilerinde ve şiir yıllıklarında kendilerine ayrılan geniş yer eşliğinde. Er geç sanat tarihinin çöplüğünü boylayacak bu yazınsal oyunların varlığı ise, zaten az sayıda olan şiir okurunu iyice şiirden soğutulması sonucunu getirmektedir öncelikle. Şiirden okurun ve "yaşayan, sahici" insanın dışlanmasıyla birlikte şiir, iyice hayatın dışına itilmekte, "entelektüel gevezelik" sığınağına indirgenmektedir. Hayattan yansımayan, toplumsal devinime katkısı olmayan, şiirin asli derdi ve niteliğı olan/olması gereken politik muhalefet tavrından sıyrılmış, toplumdaki bireylerin şiir düzleminde dili olmayı umursamayan, sadece şair öznenin oyuncuğı haline getirilmiş güdük bir şiir anlayışı hüküm sürmekte ve buna el veren edebiyat erk odakları sayesinde kapitalizmin ekmeğine yağ sürülmektedir. Böylece kapitalizm tarafından istendiğı gibi, soru sormayan, sorgulamayan, muhalefet etmeyen, estetik algı ve bilinç düzeyleri sığ, sadece birer tüketim makinesi haline gelmesi beklenen "sürü" bireyler üretilmesine katkıda bulunmaktadır.

Serkan Engin

Afrodisyas Sanat Sayı 27-28/ 2011

İnsancıl Dergisi Sayı 263-264/ 2012